

Metodologija spremljanja stanja (monitoring) makromicet

Andrej Piltaver

GR Ljubana

17.10.2013

Vloga gliv v gozdnih ekosistemih

Glive poleg bakterij sodelujejo pri razgrajevanju organskih snovi in s tem sklepajo kroženje snovi v naravi

Posebnosti skupine gliv

- hifni preplet (micelij) predstavlja trajno življenjsko obliko in ima sposobnost neskončne rasti
- oblika nedoločene telesne strukture se bistveno razlikuje od osebkov rastlin in živali
- pri monitoringu smo odvisni od trosnjakov (gob), preko katerih sklepamo na prisotnost glive
- trosnjaki predstavljajo le kratkorajno fazo v razvojnem ciklu glive
- monitoring zaradi nerednega pojavljanja zahteva ponovljivo vzorčenje in intenzivno terensko delo
- Izostanek fruktifikacije v eni sezoni še ne pomeni, da je glivna kolonija izumrla, saj morda ni fruktificirala zaradi neugodnih pogojev ali pa je v dormantnem stanju

Fenologija pojavljanja trosnjakov, oziroma gob

- nekatere vrste lahko fruktificirajo zgolj v odvisnosti od okoljskih pogojev (vlage, temperature)
- rast večine gob v zmernem podnebnem pasu z izraženimi letnimi časi je pogojena z vegetacijsko sezono in umeščena v določen letni čas
- v tem obdobju lahko pričakujemo, da se bodo trosnjaki pojavili
- dejanski pričetek gobje rasti sprožijo določeni okoljski dejavniki, v prvi vrsti vlaga in temperatura
- sezona rasti gob pri nas traja od zgodnjih pomladnih dni do pozne jeseni
- večina gob se pojavi v jesenskem času od septembra do oktobra

Posamezni mejniki v sezoni rasti gob

- prva rast gob z marčnico (*Hygrophorus marzuolus*) lahko že po kopnenju snega
- pojav mavrahov v aprilu
- pojav prve poletne rasti lisičk (*Cantharellus cibarius*), poletnih gobanov (*Boletus reticulatus*) in golobic (*Russula spp.*) v začetku junija
- obdobje poletnega mirovanja (vročina, suša)
- obdobje jesenske rasti po pojavu izdatnejših padavin in ohladitev
- poznojesenska rast po odpadanju listja in pojavu prvih zmrzali do zimskega mirovanja

Dinamika pojavljanja gob

- gobe rastejo hitro, lovimo trenutke v njihovem razvojnem ciklu
- med obdobjem intenzivne rasti se gobe pojavijo “čez noč”
- obdobje intenzivne rasti lahko traja od nekaj dni do nekaj tednov

Letna nihanja pojavljanja gob in značilnosti gobjih letin

- velika letna nihanja pojavljanja gob, ki jih nihče ne zna zanesljivo napovedovati
- pojav gob je pogojen z vremenskimi razmerami (padavinami, vlago, temperaturo)
- padavine in vremenske razmere niso zadosten pogoj za dobro gobjo letino
- leta brez gob so redka
- dobre gobje letine se pojavijo približno na 5 do 7 let
- Po dobri gobji letini navadno sledi povprečna letina
- kaj je za gobarja dobra gobja letina (dva aspekta)
- Izjemne gobje letine so redek pojav, mogoče ga je opazovati na 12 do 15 let ali več

Izhodišča za pripravo programa monitoringa

- dolgoročna naravnost
- racionalnost
- enostavnost
- normiranost
- vpetost in povezljivost z obstoječimi opazovalnimi sistemi
 - gozdarskega
 - agrometeorološkega
 - vremenskega
 - in podnebnega monitoringa

Podatki o pojavljanju gob

- podatki o preteklem pojavljanju iz zapisov podatkovne baze BI
- podatki nabiralcev gob posameznih društev, ki delujejo v okviru Mikološke zveze Slovenije
 - o sezonski dinamiki
 - o pojavljanju določenih fenoindikatorskih vrst
- podatki popisov na stalnih opazovalnih ploskvah

Izvedba popisov na stalnih opazovalnih ploskvah

Način izbora ploskev na osnovi:

- pregleda gozdarskih ploskev intenzivnega monitoringa
- predloga pilotnega izbora na osnovi izkušenj o pestrem in bogatem pojavljanju gob, predlog MZS
- analize gobarsko bogatih območij
- prostorske razporeditve lokalnih gobarskih organizacij v okviru MZS
- prostorske razporeditve gozdarskega, agrometeorološkega, vremenskega in podnebne monitoringa
- zapisov iz podatkovne baze BI

Predlog seznama trajnih opazovalnih ploskev

Belokranjsko, Vinica
Celjsko, Lokrovec
Cerkniško, Slivnica
Gorenjsko, Pokljuka
Goričko, Mačkovci
Gorjanci, Ravna gora
Haloze, Donačka gora
Idrijsko, Vojsko
Ilirskobistriško, Brkini
Kočevsko, Rog
Ribniško, Škerlovica
Koprsko, Gradin
Kozjansko, Vetrnik

Kranjsko, Brdo
Kranjsko, Jezersko
Kraško, Žekenc
Osrednjeslovensko, Janče
Osrednjeslovensko, Vino
Pohorje, Mislinja
Pohorje, Lovrenc
Polhograjsko, Horjul
Posavsko, Gabrovka
Posoško, Bovec
Slovenske gorice, Črni les
Zgornjesavinsko, Smrekovec
Škofjeloško, Crn Grob

Metoda popisa

- Osnovni popis, beleži se število opaženih trosnjakov posebej po treh razvojnih fazah (mlade, odrasle in stare) za posebej za osem kategorij: gobanov (1), ostalih cevark (2), mušnic (3), ostalih lističark (4), lisičk in trobent (5), ostalih mesnatih nelističark (6), prašnic in ostalih trebuhatih gliv (7), štorovk, panjevk in ostalih na panjih rastočih lističark (8) in prisotnost različnih drobnih vrst gob ter oceno prisotnosti nabiralcev
- Razširjeni popis, beležimo imena opaženih vrst (vrstno ime ali rodovno ime), posebej po treh razvojnih fazah ter oceno prisotnosti nabiralcev